

PRESA LOCALĂ DESPRE MAREA RĂSCOALĂ A ȚĂRANILOR DIN 1907

G. FULGERIȘ

Răscoala țăranilor de la 1907 a fost una din cele mai mari ridicări la luptă ale țăranilor din România pentru pământ și dreptate socială.

Atît în timpul desfășurării, cît și mult timp după răscoală, s-au scris nenumărate lucrări de literatură, istorie, economie etc., care au încercat să zugrăvească mai mult sau mai puțin obiectiv, adevărata stare de fapte ce-a minat țărănimea la revoltă.

Printre numeroasele informații în această direcție, un rol bine determinat în studiul acestei mișcări sociale se cuvine a fi atribuit și presei.

O cercetare atentă a acestui gen de izvoare în județul Buzău ne dă posibilitatea zugrăvirii cu destulă culoare a vieții năpăstuiților satelor, care în 1907, din cauza cruntei exploatare și a lipsei de pământ, s-au ridicat în masă la luptă.

La Buzău, prima știre despre izbucnirea acestei mari răscoale țărănești ne-o furnizează presa la 8 martie. Ziarul de nuanță conservatoare „Ordinea“, sub titlul **Răscoalele țărănești din Moldova**, arăta că „suferințele țărănimii au întrecut orice margini și ele constau mai cu seamă în lipsa de pământ, învoiri grele și administrație jefuitoare. După urma acestor trei factori — conchidea autorul articolului — țărănimea are foarte mult de suferit“.

Dacă sesizarea într-un ziar conservator a adevăratelor determinante ale răscoalei surprinde, constatăm, în schimb, că autorul nu se poate detașa de concepția generală a denaturării faptelor. Pentru că, în încheiere, el explică cauzele imediate ale răscoalei prin idei antisemite — exploatarea nemiloasă a arendașilor evrei în Moldova — cît și prin sloganul „instigației“ făcute de partidul tachist¹⁾.

La Buzău, răscoala s-a declanșat în dimineața zilei de 11 martie, cînd numeroși țărani pornesc din oborul localității, manifestînd și devastînd case și magazine situate în perimetrul comercial al orașului. Ziarul „Liberalul“ din acea zi ²⁾, care avea pe prima pagină un apel — Către populație — invitînd-o la calm și liniștirea spiritelor agitate, relatînd că grupul de manifestanți a devastat, printre altele, școala și baia israelită, semăna diversiunea lăsînd să se înțeleagă că a fost vorba de o manifestație pur antisemită. Dar din enumerarea proprietarilor de case și magazine devastate reiese contrariul.

Reține atenția numărul destul de mare al manifestanților. Chiar dacă era zi de tîrg, numărul acestora, veniți ocazional, nu putea întruni o cifră așa de mare. Explicația o dă însă același ziar ³⁾, care informa cititorii că, procedîndu-se, ca măsură preventivă, la mobilizarea în ziua de 10 martie a regimentului 8 Buzău, prefectul a cerut, printr-o publicație tipărită, ca „toți rezerviștii și concediații, precum și toți oamenii permanenți aflați în concediu trebuie să pornească de îndată la corpurile lor“. Această dispoziție a dat naștere în Buzău la „o îngrămădire de oameni fără rost“, care, trimiși înapoi acasă, au îngroșat rîndurile demonstrațiilor.

Episodul sîngeros petrecut la podul Buzăului în ziua de 12 martie, care s-a soldat cu numeroși morți și răniți, este relatat de „Ordinea“ sub titlul „**Ziua de 12 martie la Buzău**“, care conchidea că prin aceasta s-a dovedit încă odată „crudul adevăr că represiunea cea mai energică, este singurul remediu al mișcărilor violente“ ⁴⁾.

Relatînd cum s-a desfășurat ciocnirea dintre armată și răsculați, se nota că printre morți figurau : Ion Radoslav-Codreanu și Nicolae N. Vasile, ambii din comuna Zărnești, Niță Tudor Radu din comuna Mărăcineni, Grigore Radoslav și Ion Damian-Codreanu din comuna Zilișteanca și Ion Coroic din comuna Fundeni. Transportați în stare muribundă, au încetat din viață la spital : Măiță Stanciu Grama și Dumitru Gh. Bucur din Mărăcineni. Se mai găseau răniți în stare gravă la spital 7 inși : St. Angelescu, Dumitru Petre Băligel și Mihai V. Dragu din comuna Fundeni, Ion Dumitru Voinea din Scurtesti, Grigore Gh. Burlacu din Zărnești, Ion Spiridon și Stan Ghiță Ion, soldați cu schimbul din Mărăcineni ⁵⁾.

Fără să schițeze nici cea mai voalată compătimire, organul conservatorilor buzoieni, în frunte cu Al. Marghiloman, de pe a cărui moșie erau cei mai mulți morți și răniți, încheia : „Fie ca acest dureros eveniment să servească de învățătură la toți“.

Știri despre modul cum s-a desfășurat răscoala în satele

de pe Valea Slănicului le dă ziarul „Liberalul“, care prin titulatură își legitimează apartenența la partidul care de la 13 martie guverna țara „pacificând“ răscoala. Sub titlul „Devastările de pe Valea Slănicului“ ⁶⁾ — scrisori de la d. Periețeanu-Buzău — ziarul caută să semene diversiune și să denatureze acțiunile revendicative ale țăranimii de pe această vale.

Prezentind un tabel cu numele proprietarilor și arendașilor de pe această vale, care au avut de suferit de pe urma răscoalei, al căror număr se ridica la 19, autorul sublinia faptul că aceștia au fost „jefuiți“ și conchidea că „tilhăriile acestea probează că în partea locului mișcarea nu a avut de scop revendicarea unor drepturi legitime, pe care toată lumea cu bun simț le recunosc țăranilor, căci jafurile și modul cum au fost executate probează că țăranii nu s-au condus decît de ideea de a tilhări“. Călăuzit de concepția burgheză, el susține, în continuare, că „majoritatea țăranilor au acționat în necunoștință de cauză, participînd la răscoală, fie prin contagiune, fie ademeniți de jaf“.

Constatăm însă că autorul se contrazice imediat cînd subliniază că „fitilul care a pus foc exploziei au fost rezerviștii care s-au întors de la oraș, fiind chemați de autoritățile militare fără să fie nevoie de ei“. Or, aceștia se informaseră la cazarmă și din ziarele centrale despre izbucnirea răscoalei și, în consecință, mulți din ei îngroașă rîndurile manifestanților din orașul Buzău în ziua de 11 martie ⁷⁾. Numai așa se explică faptul că numărul acestora, după ultimele informații, era destul de mare ⁸⁾. Mai mult, același ziar ⁹⁾, întărea această afirmație cînd nota că „devastările au fost făcute de rezerviștii care se înapoiaseră din Buzău, unde fuseseră chemați din greșeală“, rezerviștii fiind socotiți „printre cei mai activi factori în propagarea răscoalelor“. Și întrucît ei constituiau „nucleul de bază al răsculaților“, din rîndurile lor „s-au recrutat conducători pe plan local ai răscoalelor“ ¹⁰⁾.

O formă generalizată de luptă a țăranimii răscolate a fost atacarea și incendierea conacelor moșierești. Prin aceasta, țăranimea „în ura ei împotriva elementelor exploatare, urmărirea distrugerea oricăror urme care să amintească de prezența acestora la sate ¹¹⁾. În județul Buzău nu s-a înregistrat în această perioadă nici o incendiere. În schimb, răsculații buzoieni, considerînd că orașul Buzău era un cuib puternic al exploatare conservatori, în frunte cu Al. Marghiloman, aveau intenția ca, pătrunzînd în oraș, să incendieze anumite proprietăți.

O serie de afirmații potrivit cărora țăranii nu urmăreau

decît jaful sint infirmate de faptul că „unii din răzvrătiți au luat porumbul, boii, plugurile, căruțele și altele și le dețin și azi la vederea tuturor, cu îndrăzneală“.

De asemenea, afirmația că unii țărani au participat la răscoală fie forțați, fie „prin contagiune“, nu corespunde realității.

O dovadă tipică a modului în care ziarele burgheze buzoiene din această perioadă își dezinformau cititorii, strecurînd în același timp insinuarea și diversiunea, este și informația pe care o da „Liberalul“ că autoritățile au descoperit tipărirea în tipografia lui B. Davidescu din localitate a unei „foi“ intitulată „Conștiința“, prin care „se instigau la răscoale sătenii din Dobrogea“¹²). La prima vedere și necercetînd această „foaie“, care, potrivit relatării, fusese confiscată, am bănuî că era vorba de o acțiune a socialiștilor, de vreme ce L. Hlatnic a fost arestat aici pe motiv că răspîndea manifeste socialiste¹³), iar la un soldat din Țințești se găsisse un manifest revoluționar. În realitate însă, nu era vorba de o „foaie“, ci de un ziar în 4 pagini, de aceeași mărime ca a „Liberalului“, care se subintitula „ziar naționalist“, și apărea sub conducerea unui comitet din Murfatlar. Ziarul avea ca scop lupta „contra dușmanului nostru de neam“ și ca antinomie își propunea „să răspîndească pacea și dragostea între oameni“. În paginile lui se dezbăteau probleme locale, fără să se constate nici cea mai mică aluzie la răscoalele țărănești.

Pretextul instigației care făcea parte din seria denaturărilor burgheze n-a lipsit — după cum se vede — nici din paginile presei buzoiene. „Ordinea“¹⁴), făcînd procesul guvernării liberale timp de 40 de ani, sub titlul „Se face lumină“ voia să demonstreze că „sîngeroasa tragedie prin care a trecut țara în aceste zile a zguduit din temelie toate încheieturile statului nostru, spulberînd întreaga poleială sub care se obișnuia să se înfățișeze progresul moral și economic realizat în acești 40 de ani“. După ce — în continuare — trage cîteva concluzii, ziarul sublinia că spiritele au fost otrăvite „și de învățăturile bolnave ale unora din intelectualii satelor“.

Această afirmație nu este singulară. Întreaga presă burgheză „încercînd să abată atenția opiniei de la cauzele profund economice și sociale care au dat naștere mării ridicări la luptă a țărănimii, clasele exploataoare au creat versiunea „instigaților“, concretizată în persoana intelectualilor satelor¹⁵).

Documentele răscoalei atestă solidarizarea unei însemnate părți a intelectualității satelor cu lupta țărănimii. La Buzău s-a semnalat acțiunea de solidarizare a învățătorilor Iacob Gogan din Policiori și Ion Mihail din Băești, iar inițiativa învă-

țătorilor din Zilișteanca și Vintilă Vodă în frunte cu I. Gh. Dumitrașcu — de a înființa primele societăți economice sau întovărășiri din țară ¹⁶⁾ — constituie o importantă contribuție la luminarea maselor țărănești și deșteptarea conștiinței de clasă a țăranimii asuprite.

În județul Buzău, ca și în alte părți ale țării, înăbușirea răscoalei în sine n-a putut înfringe și spiritul de nemulțumire și împotrivire al țăranimii locale, crunt exploatate, care protesta energic încă din vremea Divanului Ad-hoc, prin condeii reprezentantului lor unionist Costache Moglan ¹⁷⁾.

Cu toate că „Ordinea” anunța la 24 martie că în timp ce la sate continuă arestările, în județ nu mai e nici o efervescență și ca drept consecință s-au înlăturat patrulele de la bariere, realitatea era alta. Unii dintre arendași, neînvățând nimic de pe urma tragicei zguduirii sociale, nu cedau dorinței generale de micșorare a obligațiilor țăranilor la încheierea învoielilor agricole, iar alții chiar le sporeau. Din această cauză și în județul Buzău continuă frământările de natura celor semnalate în alte părți ale țării ¹⁸⁾. Astfel, la Jugureni, pe moșia marelui potentat conservator Al. Marghiloman, de unde pînă acum se plătea anual pentru o oaie învoită 1,50 lei, acum se pretindeau 4 lei, fapt care a atras — cum era normal, nemulțumirea și împotrivirea sătenilor ¹⁹⁾. De asemenea, împotrivirea țăranilor din Gherăseni luase proporții considerabile. de vreme ce autoritățile au fost nevoite ca în luna aprilie să trimită „în repetate rînduri” forțe militare ²⁰⁾.

O altă formă de manifestare a împotrivirii față de politica marilor moșieri o întîlnim la țăranii din Fundeni, cu ocazia alegerilor din luna mai, cînd Alexandru Marghiloman n-a mai fost ales de locuitorii comunei.

Ziarul „Voința” sublinia că țăranii, din rîndul cărora au murit cei mai mulți la podul Buzăului, au pus în vedere primul că dacă insistă să-l aleagă, îl vor sfișia. Iar pentru a ilustra exploatarea nemiloasă a țăranilor de pe moșia Fundeni, același ziar, sub titlul „Cum se poartă d-l Marghiloman cu țăranii”, publica, ca o raritate prin greutățile impuse, învoiala agricolă cu locuitorii de pe moșiile Fundeni, Zărnești și Turleasca ²¹⁾.

Întrucît refuzul țăranimii de a încheia învoieli agricole înrobitoare aproape se generalizase, ministrul de interne punea în vedere autorităților județene sarcina de a întreprinde „opera de mediere între moșieri și țărani, pentru ca în schimbul unor concesiuni făcute cu ocazia noilor învoieli să se „normalizeze” situația la sate ²²⁾. Dînd curs acestor instrucțiuni, unii prefecți, printre care și cel de la Buzău, au început medierile. C. Iarca,

inlocuitorul lui Anton Bărdescu, care reprimase răscoala, începînd de la 22 martie s-a deplasat în vederea încheierii învoielilor agricole în comunele Smeeni, Costești, Pogoanele și Căldărăști, unde împotrivirea era mai mare și deci prezența lui era necesară. Ziarul „Liberalul”²³, relatînd această știre, lăsa să se înțeleagă însă că această acțiune a fost o inițiativă proprie și că după ce a pacificat spiritele, respectivul prefect și-a dat demisia.

Arestarea țăranilor buzoieni după înăbușirea răscoalei s-a făcut cu aceeași ușurință semnalată și în alte părți ale țării, acțiunea transformîndu-se și aici în bun prilej de răzbunare din partea autorităților sau a proprietarilor și arendașilor²⁴.

În această perioadă, cînd arestațiilor li se aplica un tratament inuman, iar ziarele burgheze denaturau caracterul acestei mari răscoale cerînd sancțiuni exemplare, doar presa socialistă prin „România muncitoare” era alături de ei.

La Buzău, în acest timp se subliniază atitudinea demnă și curajoasă a lui Alexandru C. Popescu-Berca, care la 3 mai 1907, scoate ziarul săptămînal „Plugul”, al cărui obiectiv era apărarea țăranimii buzoiene implicată în acest dramatic eveniment.

Articolul program, **Scopul nostru**, semnat de director, care de altfel serie tot materialul, intuind cît se poate de corect cauzele acestei mari răscoale, ținea să arate că nu trebuie să mire pe nimeni cele ce s-au întîmplat, deoarece acestea au fost o consecință logică a tratamentului inuman aplicat țăranimii de-a lungul timpului. Din această cauză, suferințele de veacuri au fost acumulate ca într-un vulcan care clocotea subteran și a izbucnit lava mîniei cînd a găsit momentul prielnic.

Zugrăvind în continuare jalnicul tablou pe care-l înfățișează întreaga țară cu mii de brațe pierdute, cînd ele ar fi putut lucra pentru prosperitatea și apărarea țării, cu mii de femei văduve și mii de copii rămași orfani și fără hrana de toate zilele, autorul se întreba asupra cui trebuie să cadă această culpabilitate. „Meargă cineva la țară, stea de vorbă cu un grup de săteni adunați și va auzi cu cît foc își arată ei nevoile lor, cum își descriu mizeria în care se svîrcolesc. Trăiască în mijlocul lor o luă numai și se vor convinge. Mizeria, da, aceasta a fost factorul provocator, a fost instigatorul... de revoltă”²⁵).

După ce subliniază cu tărie și exemplificări plastice ade-vărata cauză a răscoalei — mizeria de neînchipuit în care era ținută țăranimea — autorul înfierează, fără menajamente, ca principalii vinovați, pe cei care au contribuit la aducerea țăranilor în această situație. Dacă totuși se caută provocatori, sublinia el, atunci ei trebuie căutați în rîndul marilor proprietari,

care prin arendașii lor au speculat țărănimea fără pământ „într-un mod barbar“. Și, în continuare, spunînd lucrurilor pe nume, se arată că vina cea mai mare în această problemă o poartă guvernele ce s-au perindat la cîrma țării și care au fost cu totul dezinteresate de soarta celor de jos. Și aceasta pentru că în parlament nu există reprezentanți ai țărănimii, ci numai ai marilor proprietari. Ziarul arată și situația învățătorilor patrioți socotiți de autorități ca instigatori, care au fost torturați, legați și, cot la cot, duși la instrucție.

Reluînd în alt articol această problemă, „Plugul“ scria că n-au fost făcute instigații și, deci, nu trebuie căutați instigatori. Cauzele răscoalei au fost cu mult mai mari, sublinia el, și ele constau în dezinteresul permanent pe care clasa dominantă l-a afișat pentru „clasa apăsată, țărănimea“ și în reaua guvernare a celor ce ne-au condus pînă acum. „Instigația a fost o bubă ce de veacuri sapă inima a șase milioane de locuitori, este rana care cangrenase, este vărsarea unui pahar de venin care se umpluse, este **mizeria**. Da, mizeria, iată cauza răscoalelor, iată instigația, iată instigatorul“.

Sub titlul **Milă și iertare** se arăta că miile de țărani de care sînt pline închisorile sînt tratați inuman.

În alt articol, **Despăgubiri și amnistie**²⁶⁾, în care se cerea amnistiarea țărănilor arestați, se menționa printre argumente și faptul că „nu trebuie să se lipsească țara de atîtea mii de brate. Este timpul muncii, mii de familii au rămas singure“.

Atitudinea curajosului director n-a rămas însă fără urmări. În numărul 3 al ziarului său²⁷⁾, el informa cititorii că gazetele sale au fost confiscate „sub bandă“, spre a nu ajunge în mîinile țărănilor.

„Plugul“ și-a continuat, totuși, apariția și după acest act abuziv al autorităților.

Apelînd, în continuare, la argumentul istoric că țărăanii sînt cei ce au păstrat de-a lungul secolelor independența țării și, deci, se cuvine să se bucure și ei de rodul acestui pământ apărat și muncit de ei, ziarul scria : „Pămîntul acestei țări produce în abundență și noi n-avem ce mîncea, bogățiile țării noastre sînt neprețuite și cu toate acestea noi trăim în sărăcie. Cauza ? Nu ne sfiim de a răspunde : lăcomia nesăturată a marilor proprietari de a storce aproape și măduva din oasele bietului țăran“.

Este un fapt știut de toți — sublinia el — că țăranul trăiește în mizerie. Aceasta însă se datorește numai lipsei de pămînt, „punctul principal de unde izvorăște întreaga mizerie“.

Și ținând să argumenteze cu date statistice oficiale geneza mizeriei în care se zbătea țăranul român atunci, autorul articolului arăta că deși suprafața agricolă a țării noastre poate hrăni o populație de trei sau patru ori mai mare, cu toate acestea „aproape cu toții n-avem ce mânca, aproape cu toții (țăranii — n.n) trăim în cea mai neagră mizerie“²³⁾.

Existența ziarului „Plugul“, cu atitudinea sa curajoasă de apărare a țăranilor răsculați, s-a concretizat doar în 9 numere, apărute între 3 mai — 7 august 1907. Se subintitula „organ al poporului“ și apărea sub conducerea unui comitet de intelectuali, director fiind tînărul Al. Popescu-Berea, iar începînd cu numărul trei conducerea o ia Mircea Vernescu, doctor în drept și profesor la Liceul Hasdeu.

După încetarea proceselor celor implicați în răscoală, ziarul nu mai rămîne independent și, ca multe altele, face propagandă liberală.

Din cele expuse se poate concluziona faptul că răscoala țăranilor din 1907 în județul Buzău a fost relatată și comentată de presa burgheză locală în mod eronat și tendențios. Cu toate acestea, în paginile ei s-au strecurat și unele detalii care, în perspectiva timpului, întregesc știrile cunoscute pînă acum și explică, în același timp, de ce răscoala a luat proporții în unele zone ale acestuia. Se remarcă dîrzenia țăranilor buzoieni în a-și apăra dreptul la viață și la pămîntul pe care l-au frămîntat de veacuri cu brațele lor, chiar după înăbușirea în sînge a răscoalei și într-un moment cînd detașamentele de represiune își exercitau acțiunea lor nefastă prin sate.

Lupta de veacuri a țăranimii române pentru dreptate socială și libertate și-a găsit împlinirea abia după 23 August 1944, cînd, sub conducerea Partidului Comunist Român, întregul nostru popor își clădește o viață nouă, conformă cu aceste năzuințe seculare.

N O T E :

¹⁾ „Ordinea“, anul X, nr. 69, din 8 martie 1907.

²⁾ Anul XII, nr. 10, din 11 martie 1907.

³⁾ „Liberalul“, anul XII, nr. 10, din 11 martie 1907.

⁴⁾ „Ordinea“, nr. 70, din 16 martie 1907.

⁵⁾ Dăm numele morților și răniților, întrucît ele n-au fost menționate în lucrările anterioare despre acest eveniment.

⁶⁾ „Liberalul“, nr. 11, din 18 martie 1907.

⁷⁾ Chiar prefectul, în telegrama adresată ministerului de interne, arăta că „astăzi o ceată de rezerviști și concediați, împreună cu băeți de prăvălie și mahalagii, constituiți în două grupuri de cîte 250 oameni,

au produs desordini în orașul Buzău", Mihail Roller, *Răscoala țăranilor din 1907*, Editura de Stat, 1948, p. 463.

⁸⁾ *Marea răscoală a țăranilor din 1907*, București, 1967, p. 312.

⁹⁾ „Liberalul”, anul XII, nr. 10, din 11 martie 1907.

¹⁰⁾ *Marea răscoală a țăranilor din 1907*, p. 561.

¹¹⁾ Ibidem, p. 556.

¹²⁾ Ibidem, nr. 11, din 18 martie 1907, la rubrica „Informații”.

¹³⁾ *Marea răscoală a țăranilor din 1907*, p. 637.

¹⁴⁾ Numărul 71 din 24 martie 1907.

¹⁵⁾ *Marea răscoală a țăranilor din 1907*, p. 649.

¹⁶⁾ I.G. Dumitrescu, *Înainte mergătorii. Istoricul asociației generale a învățătorilor din România*, București, 1940, p. 64-66.

¹⁷⁾ Sandu Tudor, *Din frământările țăranimii buzoiene în vremea Divanurilor Ad-hoc (1857)*, în „Studii și articole de istorie”, vol. X, București, 1967.

¹⁸⁾ *Marea răscoală a țăranilor din 1907*, București, 1967, p. 817-824.

¹⁹⁾ „Liberalul”, nr. 12, din 27 martie 1907.

²⁰⁾ „Ordinea”, anul I, nr. 75, din 19 aprilie 1907, sub titlul *Cumetrie și intervenția armatei*.

²¹⁾ „Voința”, anul I, nr. 2, din 26 mai 1907.

²²⁾ *Marea răscoală a țăranilor din 1907*, p. 812.

²³⁾ Nr. 15, din 22 aprilie 1907.

²⁴⁾ „Liberalul”, nr. 12, din 27 martie 1907.

²⁵⁾ „Plugul”, 3 mai 1907.

²⁶⁾ Nr. 1, 3 mai 1907, p. 3.

²⁷⁾ Din 20 mai 1907 în apelul *Frați săteni*, tipărit pe prima pagină.

²⁸⁾ „Plugul”, nr. 8 din 22 iulie 1907.